

Colin Dexter

Een
berouwvolle dag

Vertaald door Marcella Houweling

De Fontein

Prolegomena

*Zo gij nu buigt over mij uwe borst,
met gewassen keurs, knisperend gesteven,
had ik volgaarne mijn smartelijke kwaal verlengd
en zoudt gij altoos mijn beschermengel zijn gebleven.*

(Edmund Raikes 1537-1565, *The Nurse*)

‘Dus haak ik vaak mijn voet over de rand van de matras.’

‘Wát doe je?’

‘Ik veranker me bij wijze van spreken aan mijn kant van het bed.’

‘Tweepersoonsbed?’

‘Toch niet zo vreemd voor een getrouwd stel? Mensen zijn in staat om hetzelfde bed maar niet dezelfde gedachten te delen – oud Chinees gezegde.’

‘Toch word ik er jaloers van.’

‘Doe niet zo mal!’

‘Iedereen is soms weleens een beetje jaloers.’

‘Niet iedereen.’

‘Jij niet, zuster?’

‘Ik heb eenvoudigweg geleerd het niet te tonen. En het gaat je in elk geval niets aan.’

‘Sorry.’

‘Ik háát mannen die “sorry” zeggen!’

‘Ik beloof het niet meer te zeggen, jongedame.’

‘En wil je me ook nog iets anders beloven? Wees alsjeblijft een beetje eerlijker tegenover jezelf... en tegenover mij.’

‘Op mijn padvinderseer!’

‘Ik kan me niet voorstellen dat je ooit bij de padvinderij bent geweest.’

'Nou ja, eh, nee, maar...'
'Mag ik je aan een klein testje onderwerpen?'
'Mij aan een testje onderwerpen?'
'Zou je willen dat ik nu bij je in bed dook?'
'Ja!'
'Je hebt je antwoord snel klaar.'
'Wat is de volgende vraag?'
'Denk je dat ik dat wil, bij jou in bed duiken?'
'Ik hoop van wel.'
'En de andere patiënten dan?'
'Je zou de gordijnen kunnen dichttrekken.'
'Met wat voor excuus?'
'Je zou mijn bloeddruk kunnen opnemen.'
'Alweer?'
'Waarom niet?'
'We weten al alles over je bloeddruk. Hoog – heel hoog – vooral wanneer ik in de buurt ben.'
'Dat komt door die zwarte kousen van je.'
'Je bent een kousenfetisjist!'
'Mooi woord, hè... kousenfetisjist?'
'Kon je maar van de zaal af!'
'Ik kan mezelf altijd nog ontslaan.'
'Geen verstandige zet, lieve man... in jouw geval niet.'
'Hoe laat zit je dienst erop?'
'Halfacht.'
'Wat ga je daarna doen?'
'Naar huis. Ik verwacht een telefoontje.'
'Je probeert me weer jaloers te maken.'
'Daarna ga ik waarschijnlijk zappen tussen de vier kanalen.'
'Vijf nu.'
'Die nieuwe kunnen we bij ons niet krijgen.'
'En Sky?'
'In ons dorp hoef je er niet over te peinzen om een schotel-antenne op je dak te zetten.'
'Je kunt altijd nog een video halen.'
'Hoeft niet. We hebben er meer dan genoeg. Je zou sommige

eens moeten zien... je weet wel, van die seksdingen.'

'Kijk je daarnaar?'

'Als ik in de stemming ben.'

'Wanneer is dat?'

'Meestal.'

'En ook als je niet in de stemming bent?'

'Dan helemaal! Iedereen raakt er snel opgewonden van. Heb je nooit een paar van die Amsterdamse video's gezien? Met al die bizarre dingen die ze daarin doen.'

'Nee, nog nooit.'

'Zou je dat wel willen?'

'Ik geloof het niet, nee.'

'Zelfs niet als je er samen met mij naar kon kijken?'

'Alsjeblieft, zuster, mag ik van gedachten veranderen?'

'Ik zou kunnen regelen dat we een avondje samen kijken.'

'Hoe... Hoe bizar is bizar?'

'Nou ja... in een van die films zit een vrouw – van mijn leeftijd ongeveer, mooi figuur – van wie de polsen zijn vastgebonden aan de stijlen van het hoofdeinde van het bed en de enkels aan die van het voeteneinde...'

'Ga verder.'

'Nou ja, dan zijn er ook nog twee jonge, geile spetters. De een is zwart en de ander wit, en die...'

'Geen rassendiscriminatie dus?'

'...en die doen het om beurten, snap je?'

'Ze verkrachten haar...'

'Wat ben je toch naïef. Ze zou toch niet zijn opgetreden in die verdomde video als ze het niet gewild had? Mensen zoals zij bestaan echt, hoor. Die kunnen alleen maar seksueel opgewonden raken als ze zich op de een of andere manier kunnen onderwerpen... je kent dat soort dingen wel.'

'Eigenaardig soort vrouwen!'

'Eigenaardig? Een uitzondering misschien, maar...'

'Hoe komt het toch dat je er zo veel van afweet?'

'Toen we een keer in Amsterdam waren, vroegen ze me om aan een pornofilm mee te doen. Frank had geen bezwaar. Ze boden behoorlijk veel.'

‘Dus je hebt er flink wat mee verdiend?’

‘Hé, wacht even! Ik zei alleen dat die vrouw ongeveer van mijn leeftijd was...’

‘...en een mooi figuur had.’

‘Zou je die video wel willen zien als ik erin had meege-
speeld?’

‘Op één voorwaarde.’

‘En die is?’

‘Als ik kom, mag je je voet niet over de rand van de matras
haken.’

‘Weinig kans.’

‘Blijf nog even bij me!’

‘Nee, je bent niet mijn enige patiënt. Sommige van die arme
drommels liggen hier nog een hele tijd nadat jij allang bent
vertrokken.’

‘Wil je me dan een kuis kusje komen geven voordat je naar
huis gaat?’

‘Nee, ik ga als de gesmeerde bliksem naar Lower Swinstead.
Ik heb je al verteld dat ik een telefoontje verwacht.’

‘Van... Van je man?’

‘Kom nou! Frank zit een paar dagen in Zwitserland en hij is
veel te gierig om me daarvandaan te bellen... zelfs tijdens de
goedkope uren.’

‘Is er dan een andere man in je leven?’

‘Jezus, je denkt toch niet dat ik lesbisch ben?’

‘Je bent een wonderbaarlijk meisje.’

‘Meisje? Aanstaaende donderdag word ik achtenveertig.’

‘Mag ik je mee uitnemen? Je een bijzondere verjaardag be-
zorgen?’

‘Geen schijn van kans. Volgens je dossier zul je hier op z'n
minst nog tot het einde van de week moeten liggen.’

‘Weet je dat ik eigenlijk het liefste hier zou willen blijven.
Voor altijd.’

‘Nou goed, dan zal ik je één ding beloven: zodra je bent
ontslagen, neem ik contact met je op.’

‘Heel graag! Als dat zou kunnen.’

‘En dan kom je bij me langs?’

‘Als je me uitnodigt.’

‘Dan nodig ik je hierbij uit.’

I

*Gij gewijde Kunst, wanneer al mijn hoop wankelt,
En ik door 't razende tumult des levens ben afgebeeld,
Dan zorg je dat mijn hart van de warmste liefde wordt ver-
vuld,
Als in een betere wereld herboren.*

(Uit *An die Musik*, lied van Franz Schubert)

Behalve (uiteraard) Wagner, behalve Mozarts composities voor klarinet, behoorde ook Schubert tot het selecte gezelschap componisten dat hem zo nu en dan op het randje van tranen kon brengen. En aan het begin van woensdagavond 15 juli 1998 – na *The Archers* – was Schubert aan de beurt en zat een in pantoffels gestoken inspecteur Morse op zijn gemak in zijn huis in Oxford-Noord, luisterend naar een liederenrecital op Radio 3 en met naast zich een ruim gevuld glas bleke Glenfiddich. En waarom ook niet? Hij had een paar dagen verlof en tot nu toe waren die, tamelijk onverwacht, aangenaam verlopen.

Morse had zich nooit gemeld bij het rusteloze regiment van jaarlijk avontuurlijke zielen, omdat zelfs de verleiding om de verre uithoeken van zijn eigen geboorteland te verkennen hem zo goed als onbekend was (het was niet anders). En dat hoofdzakelijk omdat hij zich niet kon voorstellen dat er andere plaatsen waren, zo die al zouden kunnen bestaan, die hem zo na aan het hart lagen als Oxford; de stad die, hoewel niet zijn natuurlijke moeder, al zoveel jaar gefungeerd had als een liefhebbende pleegouder. Wat betreft buitenlandse reizen waren zijn jongensdromen om door de woestijngebieden rondom Samarkand te zwerven, reeds lang verdwenen. En een levenslange aviofobie sloot iedere vliegreis naar Bayreuth, Salzburg of Wenen uit – de

drie steden waarvan hij soms vond dat hij er een bezoek aan behoorde af te leggen. Wenen...

De stad die Schubert zo zelden had verlaten; de stad waarin hij zo weinig erkenning had gekregen; waar hij aan de tyfus was gestorven... eenendertig jaar oud slechts.

Geen beste beurt, hè, eenendertig?

Morse leunde achterover, luisterde en keek bijna vergenoegd door de openslaande deuren naar buiten. In *De ballade van Reading Gaol* had Oscar Wilde het over dat kleine stukje blauw dat gevangenen de hemel noemen; en Morse bezag nu het kleine stukje groen dat eigenaren van huizen in Oxford-Noord de tuin plegen te noemen. Tot bloemen had Morse zich altijd aange-trokken gevoeld, zelfs in zijn schooltijd al. Maar vooral vanwege de naamgeving van de verschillende soorten en hun context in het werk van grote dichters, omdat die zo tot zijn verbeelding spraken: snel verwelkende viooltjes, bolvormige pioenrozen, velden vol affodillen... Ja, Morse wist alles af van de etymologie en de mythologische verbanden van de affodil, maar hij zou er zo goed als zeker nooit één herkennen als deze in technicolor plotseling op het witte doek zou verschijnen.

Maar het was maar al te waar: als mannen ouder werden (althans, dat vertelde Morse zichzelf), werd de vreugde die zij in de natuur schein met de dag belangrijker. Maar niet alleen wat bloemen betreft. Wat dacht je van vogels?

Morse was tot de conclusie gekomen dat als hij mocht re-incarneren (een vooruitzicht dat volgens hem gelukkig hoogst onwaarschijnlijk was), dat hij zich dan als parttime-quaker zou aanmelden, zodat hij een flink aantal uren van zijn vrije tijd aan de ornithologie kon wijden. Deze laatste beslissing was voort-gevloeid uit het besef, hoewel wat laat, dat het leven aanzienlijk verarmd zou zijn als de vogels niet meer zouden zingen. En om die reden had hij de week daarvoor een jaarabonnement genomen op het blad *Birdwatching*, uit de bibliotheek van Sum-mertown een exemplaar van de vogelgids van de Koninklijke Vereniging ter Bescherming van Vogels gehaald en een twee-dehands 8x40- verrekijker gekocht (£ 9,90), waarop zijn oog

was gevallen in de etalage van een winkel op Banbury Road die een of ander goed doel diende. En om de kroon op zijn werk te zetten, was hij bij een dierenwinkel langsgegaan en had een korfje van gaas gevuld met pinda's gekocht, en dat ding hing nu aan een tak boven zijn tuin. Aan de enige tak boven zijn tuin.

Hij pakte de verrekijker en stelde hem scherp op een interessant exemplaar dat liep te pikken in het gras onder de pinda's: een kleine vogel met een grijzige kruin, een lichte onderzijde en donkerbruine streepjes over de groezelig roodbruine rug. Terwijl hij keek, deed hij zijn uiterste best om de karakteristieken van deze opmerkelijke vogel in zijn geheugen te prenten, zodat hij in de vogelgids het plaatje zou kunnen vinden dat paste bij zijn bont geschakeerde verenkleed.

Hoewel... hij had nog meer dan genoeg tijd om dat te doen.

Hij leunde weer achterover en genoot van de warmte van Schwartzkopfs stem terwijl hij ondertussen de vertaalde tekst meelas die open op zijn schoot lag: 'Gij gewijde Kunst, wanneer al mijn hoop wankelt...'

Totdat enige seconden later zijn aangenaam melancholische stemming eveneens aan het wankelen werd gebracht door drie trefzekere hengsten op de voordeurbel. Een voordeurbel die voor verschillende van zijn burens, zelfs voor de hardhorenden, veel te veel decibellen produceerde.

2

Wanneer Napoleons arendsblik snel over de namen schoot op de lijst met officieren die voor promotie in aanmerking kwamen, placht hij bij bepaalde namen in de marge te krabbelen: 'Maar mag hij er zich wel gelukkig mee prijzen?'

(Felix Kirkmarkham, *The Genius of Napoleon*)

'Ik stoor je toch niet?'

Morse gaf niet onmiddellijk antwoord, maar zijn gelaten blik zou voor de meeste mensen duidelijk genoeg zijn geweest.

Voor de mééste mensen.

Hij deed de deur – noodgedwongen – wijd open om in de betrekkelijk krappe entree ruimte voor zijn onverwachte gast te maken.

'Ik stoor je wel.'

'Nee, nee! Ik was alleen...'

'Moet je eens goed horen, maat!' (Hoofdingspecteur Strange draaide zijn oor in de richting van de zitkamer.) 'Eigenlijk kan het me geen tittel of jota schelen dat ik jou stoor, het is alleen zonde dat ik die ouwe Schubert moet storen.'

Voor de zoveelste keer sinds ze elkaar kenden, merkte Morse dat hij zijn oordeel moest bijstellen over de man die zich nu naar de woonkamer sleepte en daarna zijn enorme lichaam in een armstoel probeerde te wurmen, wat met een flinke hoeveelheid doffe grommen gepaard ging. Morse keek wel uit om Strange te vragen of hij iets wilde drinken, alcoholisch of niet-alcoholisch, dat had hij in de loop der jaren wel geleerd. Als Strange iets wilde drinken, om het even welke variëteit, zou hij erom vragen, onmiddellijk en ondubbelzinnig. Maar Morse stond zichzelf toe één vraag te stellen:

‘U zei net dat het u geen tittel of jota kon schelen. Weet u wel wat tittel en jota betekenen?’

‘Een tittel is een puntje – op de i bijvoorbeeld – en een jota is de kleinste letter in het Griekse alfabet. Dat weet je toch wel?’

Voor de zoveelste plus één keer sinds ze elkaar kenden...

‘Drink je daar een single malt, Morse?’

Pas nadat Morse een glas voor zijn gast had ingeschonken, en daarna nóg een, bracht Strange het doel van zijn bezoek ter sprake.

‘De kranten – zelfs de roddelbladen – hebben me reuze verwend. Heb je *The Times* van gisteren gelezen?’

‘*The Times* lees ik nooit.’

‘Wat? Die krant ligt daar verdomme – daar! – op de salontafel.’

‘Ik koop hem alleen maar voor het cryptogram... en de brievenpagina.’

‘Lees je de overlijdensadvertenties niet?’

‘Ach, soms werp ik er weleens een blik op.’

‘Om te zien of je erbij staat?’

‘Om te zien of er mensen jonger zijn dan ik.’

‘Ik kan je niet volgen.’

‘Áls ze jonger zijn, zo vertelde een statisticus me eens, heb ik ietsje meer kans om ouder dan het verwachte gemiddelde te worden.’

‘Hm.’ Strange knikte nauwelijks waarneembaar. ‘Ben je bang voor de dood?’

‘Een beetje.’

Strange pakte ineens zijn tweede halfvolle glas whisky op en dronk het in één teug leeg, als een gast op de Russische ambassade die zijn eerste wodka naar binnen slaat.

‘En de tv, Morse? Heb je gisteravond naar het regionale nieuws gekeken?’

‘Ik heb een tv... en een video. Maar ik kom er maar niet toe om naar iets te kijken en met die video kan ik niet goed overweg.’

‘Het is toch niet waar? En hoe denk je dan geïnformeerd te worden over wat er zich in de grote, boze wereld om je heen afspeelt? Er wordt van je verwacht dat je wéét wat er zich af-

speelt. Je werkt bij de politie, Morse!

'Ik luister naar de draadloze omroep en...'

'Draadloze omroep? Waar heb je al die tijd gezeten, man? Dat noemen ze al dertig jaar "radio".'

Nu was het de beurt aan Morse om nauwelijks waarneembaar te knikken terwijl Strange doorging met: 'Nou, dan is het maar goed dat ik dít heb gedaan.'

Het spijt me, sir. Misschien ben ik niet meer helemaal van deze tijd, net zoals The Times.

Maar Morse sprak deze gedachte niet uit terwijl hij langzaam het gefotokopieerde artikel begon te lezen dat Strange hem had aangereikt. Morse las altijd langzaam.

MOORDBRIGADE POLITIE ZOEKT ANONIEME BELLER

Een man heeft anoniem de politie gebeld met informatie die zou kunnen bijdragen aan de identificatie van de moordenaar van mevrouw Yvonne Harrison die een jaar geleden doodgeslagen en met geboeide handen aangetroffen werd.

Gisteren hebben rechercheurs de beller verzocht om weer contact met hen op te nemen. Men heeft nooit een duidelijk motief kunnen vaststellen voor de moord op de 48-jarige verpleegster die zich alleen in haar huis in het dorp Lower Swinstead bevond toen haar moordenaar door een raam op de benedenverdieping inbrak. Hoofdingpecteur Strange van de politie van Thames Valley zei dat ze tweemaal door een man waren gebeld: 'We zouden dolgraag weer zo snel mogelijk iets van deze beller vernemen. Hij kan onder de striktste geheimhouding contact met ons opnemen. We geloven niet dat de telefoontjes een grap

zijn en we geloven niet dat de beller de moordenaar zelf is. Maar we denken wel dat hij ons meer informatie kunnen zou verschaffen en we denken dus ook dat ons onderzoek naar deze brute moord een aanzienlijk stap vooruit kunnen zou worden geholpen misschien.'

Op het tijdstip van de moord was mevr. Harrisons echtgenoot Frank in Londen, waar hij voor de Swiss Helvetia Bank werkt. Hun zoon Simon werkt bij de Daedalus Press in Oxford; hun dochter Sarah is specialiste-in-opleiding in het Diabetescentrum van het Radcliffe Ziekenhuis in Oxford.

Had Morse zijn ogen enigszins dichtgeknepen terwijl hij de laatste paar regels las? Maar als dat al het geval was, dan nog maakte hij geen toespeling op wat hem had bevreemd of wat zijn interesse had gewekt. 'Ik mag aannemen dat u zelf niet zo'n kromme zin als in de voorlaatste alinea hebt geproduceerd?'

'Dat geloof je toch zelf niet? We zijn er allemaal zo langzamerhand wel aan gewend dat er door journalisten slordig geciteerd wordt, nietwaar?'

Morse knikte terwijl hij het gefotokopieerde artikel aan Strange teruggaf.

'Nee, hou maar, Morse... Ik heb het origineel.'

'Erg aardig van u, sir, maar...'

'Maar heeft het misschien je interesse gewekt?'

'Alleen dat stukje op het einde, over het Radcliffe.'

'Hoezo dat?'

'Nou ja, zoals u weet, heb ik daar zelf gelegen... nadat de diagnose was gesteld.'

'Jezus, je praat erover alsof je verdomme de enige bent die ooit een diagnose te horen heeft gekregen!'

Morse deed er het stilzwijgen toe, want zijn geheugen hoefde niet te worden opgefrist: Strange was een jaar of zo voordat

Morse werd opgenomen, patiënt in datzelfde Radcliffe Ziekenhuis geweest. Niemand op het bureau wist toen wat Strange precies had gemankeerd. Er hadden op gefluisterde toon uitgesproken geruchten de ronde gedaan over een ‘endocrinologische disfunctie’, maar niet iedereen vond het prettig om zo’n veellettergrepige aandoening uit te spreken, of te spellen, of uit te pluizen wat het was.

‘Weet je waarom ik dat krantenknipsel heb meegebracht, Morse?’

‘Nee! En eerlijk gezegd kan het me ook niet schelen. Ik ben met verlof, dat weet u. Die kwakzalver van me heeft me verteld dat ik roofofbouw op mijn lichaam heb gepleegd: bloedsuikergehalte is veel te hoog, bloeddruk is veel te hoog. Hij heeft gezegd dat ik een rustkuurtje nodig heb en moet proberen de grote, boze wereld om me heen, zoals u dat noemt, te vergeten.’

‘Maar er zijn nu eenmaal mensen die niet mogen vergeten, hè?’ Strange sprak de woorden heel zacht uit, en Morse stond op en zette de cd-speler uit.

‘Een beste beurt hebt u niet met die zaak gemaakt, hè?’

‘Een van de weinige – zeer weinige – waarmee ik verdomme geen cent ben opgeschoten. En het lag niet direct aan mij, dat weet je. Maar ik was de verantwoordelijke man, zo was het en niet anders. En dat ben ik nog steeds.’

‘En wat heeft dit allemaal met mij te maken?’

Strange liet zijn gigantische omvang nog dieper in de stoel wegzakken terwijl hij nadere toelichting gaf: ‘Ik dacht, met mijn vrouw... en al die dingen eromheen... snap je?... Ik dacht dat het me zou helpen als ik nog een jaartje aanbleef. Maar...’

Morse knikte vol medeleven. De vrouw van Strange was een jaar eerder plotseling overleden, slachtoffer van een hartinfarct, wat een zo slanke, zo voorzichtige, in een zo goede fysieke conditie verkerende vrouw nooit had mogen overkomen. Het was ook niet bepaald een beminnelijke vrouw geweest, mevrouw Strange: zo op het oog timide, maar van binnen een dwingeland. Maar toch ook een vrouw, naar men beweerde, aan wie Strange uiteindelijk zeer verknocht was geweest. Vrienden

hadden gezegd dat ze ‘erg aan elkaar hadden gehangen’. En de meesten waren het erover eens geweest dat de weduwnaar in zijn eentje reddeloos verloren zou zijn, althans voor een tijdje, als hij er (zoals hij van plan was geweest) afgelopen september al de brui aan had gegeven. En uiteindelijk wist men hem ervan te overtuigen dat hij misschien beter zijn plannen kon bijstellen en zijn betrekking nog een jaar aanhouden. Maar hij had zich daarna niet op zijn gemak gevoeld op het bureau: een soort extra hoofdinspecteur die zich voelt als een gepensioneerd schoolhoofd die in de docentenkamer terugkeert. Een miskleun. Morse wist het. Strange wist het.

‘Ik begrijp nog steeds niet wat het met mij heeft te maken, sir.’

‘Ik wil dat de zaak wordt heropend. Niet dat hij ooit is gesloten geweest, dat niet natuurlijk. Het zit me alleen niet lekker, snap je? We hadden er nog dieper in moeten duiken.’

‘Ik begrijp nog steeds...’

‘Ik wil dat je die zaak opnieuw bekijkt. Als iemand die kan oplossen, ben jij het wel. Weet je waarom? Omdat je altijd zo verdomd veel geluk hebt, Morse, daarom! En ik wil absoluut dat die zaak wordt opgelost!’

Verschenen titels van Colin Dexter:

Dwaalspoor

Signalement

De stilte rond Nicholas Quinn

Requiem

De doden van Jericho

Het raadsel van de derde mijl

Een kwestie van ontrouw

De Wolvercote-juwelen

Het Wytham-mysterie

De dochters van Kaïn

Doodstijding

Een berouwvolle dag

Eerste druk november 2024

Dit is deel 13 in de serie 'Inspecteur Morse'.

Oorspronkelijke titel *The Remorseful Day*

First published in 1999 by Macmillan, an imprint of Pan Macmillan, a division of Macmillan Publishers international Limited.

Oorspronkelijke uitgever Macmillan

Copyright © Colin Dexter 1999

The moral right of the author of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2000, 2024 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Marcella Houweling (met dank aan Ben de Kok)

Omslagontwerp De Weijer Design, Baarn

Omslagillustratie Shutterstock

Opmaak binnenwerk Crius Group

ISBN 978 90 261 7679 1

ISBN e-book 978 90 261 7680 7

ISBN luisterboek 978 90 261 7681 4

NUR 332

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudig en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining niet toegestaan.